

UDK 811.16:061.3(048)

Primljeno: 01. 11. 2020.

Stručni rad
Professional paper

Amela Šehović

GLOBALIZACIJA I NJENI REFLEKSI NA TVORBU RIJEČI U SLAVENSKIM JEZICIMA

(Глабалізацыя і славянскае словаўтварэнне / Globalization and Slavic word formation, ur. Аляксандр Лукашанец, Нацыянальная акадэмія навук Беларусі – Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа – Беларускі камітэт славістаў – Камісія па славянскім словаўтварэнні пры Міжнародным камітэце славістаў, Афэрмленне, ВТАА Права і эканоміка, Мінск, 2019)

Глабалізацыя і славянскае словаўтварэнне / Globalization and Slavic word formation je monografija koja je nastala kao rezultat izlaganja predstavljenih u okviru istoimenog tematskog bloka članova i članica Komisije za tvorbu riječi na Međunarodnom kongresu slavista u Beogradu od 19. do 27. augusta 2018. godine. Monografija je posvećena proučavanju savremenih inovativnih fenomena u sistemima tvorbe riječi slavenskih jezika u svjetlu integracije i globalizacije u modernom društvu, a navedeni se procesi odražavaju kroz znatno povećanje broja posuđenica iz engleskog u slavenskim jezicima i njihovu istovremenu aktivnu integraciju u tvorbene procese slavenskih jezika. Monografija obuhvata 178 stranica kompjuterskog ispisa: Uvodnu riječ (3. str.), osam poglavlja (4–130. str.), Zaključak (131. str.), Rezime na jezicima na kojima su pisani članci (132–154. str.) i Rezimei svih radova na engleskom jeziku (155–177. str.).

Prvo poglavlje *Прявы моўнай глабалізацыі ў славянскім словаўтварэнні: сутнасць, маштаб і ўплыў на сістэму* (str. 4–15), čiji je autor Аляксандр Лукашанец, utvrđuje prirodu i stepen utjecaja globalizacije i internacionalne

integracije na sisteme modernih slavenskih jezika te njihovo funkcioniranje u nacionalnim društvima; analizira utjecaj engleskog jezika na sistem tvorbe riječi karakterističan za slavenske jezike; potkrepljuje činjenicama periferni karakter globalizacijskih procesa u tvorbi riječi u slavenskim jezicima i njihovu ulogu u rječniku slavenskih jezika te pokazuje univerzalnu prirodu ovih procesa u slavenskim jezicima, njihovu nekonzistentnost i dvosmislenost njihovih rezultata i evaluacija.

Drugo poglavlje *Язык современных славянских смн в эпоху глобализации: инновационные словообразовательные процессы (диахронический аспект)* (str. 16–33), čija je autorica Elena Koriakowcewa, proučava inovativne derivatološke procese ostvarene euro-latinskim sufiksima *-изация/-изация/-изация* i afiksoidima *-завр/-завр/-завр*, *-(о)номика/-(о)номика* u ruskim, poljskim i češkim medijima na kraju 20. i početkom 21. vijeka. Iz dijahronijskog aspekta, proučavana je evolucija tvorbe imenica u ova tri jezika, i to imenica izvedenih novim internacionalnim formantima *-инг/-инг/-инг*, *-гейт/-гейт* i *-(о)голик/-(о)голик*. Također, proučavaju se i neologizmi na internetu kao rezultat ere novih medija.

Treće poglavlje *Македонскиот јазик низ процесот на глобализацијата од зборообразувачки аспект* (str. 34–49), čija je autorica Лидија Аризанковска, ukazuje na težnju savremenog makedonskog jezika da uhvati korak s potrebom za brzom i uspješnom komunikacijom u modernom svijetu, u kojem je dominantan utjecaj engleskog jezika, i to bogaćenjem svog leksičkog fonda novim pojmovima. U tom kontekstu, makedonski jezik ne može izbjeći globalističke tendencije u savremenom svijetu, koje, sa druge strane, utječu na njegovu nacionalnu specifičnost.

Četvrto poglavlje *Slovotvorná adaptace nových anglicismů v češtině* (str. 50–73), čija je autorica Ivana Bozděchová, fokusira se na tvorbenu strukturu novih glagolskih anglicizama u savremenom češkom jeziku. Adaptacija engleskih glagola podrazumijeva neophodnu morfološku adaptaciju dodavanjem češkog sufiksa, a taj sufiks se također upotrebljava i prilikom izvođenja čeških glagola od engleskih imena (imenica). Analiza tvorbe novih glagola od tvorbene osnove iz engleskog jezika izvedena je na materijalu sačinjenom od neologizama, a njegovi glavni izvori su baze podataka Neomat i syn v6 iz Češkog nacionalnog korpusa. Glagoli su primarna sredstva za imenovanje radnji i, kao takvi, osnova su izričaja; analizirajući nove primjere glagola, rad procjenjuje ulogu tvorbe riječi u prepoznavanju novih komunikacijskih potreba i funkciju posuđenica iz engleskog te njihovu upotrebu u savremenoj komunikaciji na češkom jeziku.

Peto poglavlje *Допринос глобализације банализацији лексичког фонда српског језика* (str. 74–84), čija je autorica Рајна Драгићевић, упућује на чињеницу да је

glavni utjecaj globalizacije na srpski jezik isti kao i na ostale slavenske jezike, a očituje se u snižavanju jezičke kulture i svođenju mnogih funkcionalnih stilova na razgovorni. Ekspresivizacija je osnovna tendencija u motivaciji za nastajanje nove leksike. Pri tome su neologizmi, prema pravilu, okazionalizmi, a najviše ih je u jeziku medija. Ne može se očekivati da će kao takvi oni postati dio osnovnog leksičkog fonda, nego čine i činit će periferiju leksičkog sistema srpskog jezika, naročito jer je velik dio te leksike vezan za trenutni društveni kontekst, zbog čega će vjerovatno vremenom i nestati. Zanimljivo je da se kao cilj ekspresivizacije navodi obezvređivanje (pejorativizacija) ljudi, ideja, pojmova itd., a ono se najefektnije postiže pronalaženjem motivacije u riječima koje označavaju vulgarne i banalne sadržaje. U skladu s tim, autorica zaključuje da su osnovne tendencije novonastale srpske leksike ekspresivizacija – pejorativizacija – banalizacija.

Šesto poglavlje *Влияние словообразовательных факторов на стабилизацию английских заимствований в польском языке* (str. 85–97), čija je autorica Magdalena Pastuch, koncentrira se na derivatološke faktore koji pomažu u stabilizaciji posuđenica iz engleskog u poljskom jeziku. Poređenje dvaju rječničkih izvora – *Angielskie elementy leksykalne w polszczyźnie* (1994) i *Słownik zapożyczeń angielskich w polszczyźnie* (2010) – vodi ka zaključku koji to faktori utječu na njihovu stabilizaciju: prisustvo korijena iz klasičnih jezika (kao, npr., u *edytor*); prisustvo sekundarnih morfema klasične provenijencije (kao, npr., u *detoks*); stvarno ili potencijalno tvorbeno gnijezdo (kao, npr., u *test, testować, tester, testowy*); prisustvo u jeziku priomaocu posuđenica sa istim korijenom (kao, npr., u *park – parking*); istovjetnost (stvarna ili samo formalna) morfemskog sastava posuđenica i izvornih riječi (kao, npr., u *atonal* vs. *nochal*).

Sedmo poglavlje *Интернациональные и национальные аффиксы для выражения псевдореалий в русском и чешском языках* (str. 98–120), čiji su autori Елена Васильевна Петрухина i Дмитрий Кириллович Поляков, analizira sistem tipičnih markera koji omogućuju da se ustanovi i klasificira razilaženje stvarnosti ili predstava o normi u ruskom jeziku u poređenju s češkim. Detaljnu segmentaciju raznih tipova takvog razilaženja osigurava kompleks internacionalnih i izvornih afiksa i afiksoida i ujedno omogućava da se stvarna značenja izraze tvorbenim sredstvima (рус. *псевдо-*, *квази-*, *фальш-*, *эрзац-*, *лже-*, *недо-*, *полу-*, *па-*, *ложно-*, *мнимо-*, *-оид*, *-видн(ый)*, *-подобн(ый)*, *-образн(ый)*; чеш. *pseudo-*, *kvazi*, *lži-*, *rádoby-*, *skoro-*, *téměř-*, *také-/taky-*, *pa-*, *jako-/jakoby-/jakože-*, *polo-*, *-oid*, *-vit(ý)*). Njihovo uzajamno djelovanje i konkurencija može se opisati upotrebom pojma semantičko-tvorbena kategorija (STK), koji u oba jezika obrazuju riječi sa grčko-latinskim afiksima

нсеѰо-, *квaзу-*; *pseudo-*, *kvazi-/quasi-*, te, u ruskom, s prefiksoidom *лже-*. Derivatološki inventar bliže i dalje periferije STK otkriva sličnosti i razlike formanata u ruskom i češkom u zavisnosti od njihovog porijekla, semantike, funkcije i stilističke obojenosti.

Osmo poglavlje *Globalno in nacionalno: slovenske ustreznice za citatno angleško besedo troublemaker s perspektive kognitivnega pristopa* (str. 121–130), čija je autorica Irena Stramljič Breznik, propituje koji kriteriji odnose prevagu kada izvorni govornik procjenjuje koji je najadekvatniji slovenski termin na relaciji globalno–nacionalno u slučaju lekseme za englesku riječ *troublemaker*. Daje se dvanaest prijedloga s portala Fran ali i razlozi za njihovu (ne)adekvatnost, kako su ih definirali učesnici u anketi. Kada se protumače rezultati, tri kriterija se ističu: struktura, usklađenost i produktivnost sastavnica složenice.

Nakon ovih poglavlja slijede dvije cjeline vrlo korisne za svakog čitaoca ove monografije. To su: Rezime na jezicima na kojima su pisani članci i Rezimei svih radova na engleskom jeziku – u njima su koncizno navedeni istraživački cilj, metode, rezultati i zaključak svakog pojedinačnog rada.

Na kraju, možemo zaključiti da monografija donosi vrlo korisne uvide u istraživanu problematiku iz perspektive različitih slavenskih jezika: ruskog, bjeloruskog, poljskog, češkog, slovenskog, makedonskog i srpskog, te je vrlo informativna ne samo za derivatologe nego za lingviste različitih profila.

Adresa autorice
Authors' address

Amela Šehović
Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet
amela.ami.sehovic@gmail.com